

ПРИКАЗ: ВРАТА БЕОГРАДА, ДОКУМЕНТАРНА ИЗЛОЖБА ЗАВОДА ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ ГРАДА БЕОГРАДА

Завод за заштиту споменика културе града Београда приредио је током 2012. године још једну изузетно маштовиту, добро смишљену и одлично реализовану изложбу, овога пута посвећену вратима на београдским здањима. Користећи симболичка значења речи врата као *іранице између сїољашњеї и унуїірашињеї йросїїора, ексієријера и енїєријера, овосїіраної и оносїіраної*, ауторка изложбе Александра Дабижић је имала у виду не само естетичке и едукативне аспекте, којима је подсетила на стилску разноврсност и богатство идеја када је реч о првом елементу јавног представљања сопственог идентитета, већ је унела искрену емотивну ноту обојену носталгијом издвојивши запуштена готово уништена врата, подсећајући тиме, ко зна по који пут, на нашу недовољну бригу према културном наслеђу. Посебан печат и значај овој драгоцену изложби дале су изврсно простудирани фотографије Снежане Неговановић и чист, функционалан дизајн поставке, дело Луке Прокића.

Постављена на омиљеном шеталишту Београдске тврђаве код Гробнице народних хероја, изложба је користила већ успешно опробана техничка својства панорама, осветљења и фотографија отпорних на временске (не)прилике. Концепт изложбе следи ауторкин сензитивитет који је она већ исказала приређујући сличну манифестацију претходне, 2011. године, када је указала на мултикултуралност нашег главног града. И на изложби посвећеној вратима – тој метафори отварања, али и затварања, уласка и изласка, ограничења и раздвајања приватног и јавног, повезивања и позивања у (сопствени) дом, постаје очевидно колико је ликовног богатства и разноврсности архитектонских елемената Београда, а посебно Земуна, непримећено или скривено. Разлози су амбивалентни: или смо толико загазили у животне стереотипе па навикнути не примећујемо или не обраћамо довољно пажње на свакодневицу, или

нисмо навикnutи да на врата гледамо као на уметнички, грађевински, социолошки аспект, па зато остаје много тога непознатог, неистраженог, необјављеног, а посредно, због тога, подложног заборау, небризи, онда и пропадању. Од 18. преко 19. века до почетка Другог светског рата, у Београду је сачувано много примерака занатски и уметнички изванредно обрађених врата – једноставних, елегантних, али исто тако и богатих, па и раскошних. Поједини симболи одмах одређују занимање власника куће, поједини његов друштвени статус, некада скромност а некада претенциозност, жељу да се већ спољним изгледом улаза наговесте моћ и значај личности и његове породице. Неки примерци врата су у добром стању, поједини у толико лошем да је то знак на узбуну да их треба најхитније подвргнути конзерваторском или рестаураторском третману, јер би у супротном могли дефинитивно пропасти.

Значајким анализама пажљиво уочених особености бројних двери, капија, улаза, ауторка изложбе је са својим сарадницима истакла многозначност стилских карактеристика које чине саставни део целокупног

архитектонског решења једног здања и дају аргументе за његово сврставање у споменичко наслеђе. Та драгоценост стручна текстуална тумачења суштински допуњују визуелни део изложбе и имају велику информативну, и више од тога – васпитну улогу, толико потребну ширем кругу посетилаца. Истанчаним препознавањем стилских разлика, на изложби је указано на значај хомогености архитектонског пројекта, укључујући и битан, неизоставан елемент – врата сваке зграде. Тако се захваљујући овој изложби шетамо кроз балкански и европски Београд, из епохе касног барока, ампира, класицизма и романтизма, преко историцизма, академизма и различитих модела тумачења историјских стилова – неокласицизма, неоренесансе, транспозиције елементата са српских средњовековних и византијских цркава и манастира, до сецесије и ар декоа, који обележавају улаз у епоху модернизма.

Изложба је, разуме се, на примеру врата могла да прикаже ограничен број, тек један део сачуване баштине. Читамо је у више слојева – као указивање на естетске, ликовне, архитектонске и занатске вредности

ПРИКАЗ: ВРАТА БЕОГРАДА
 ДОКУМЕНТАРНА ИЗЛОЖБА ЗАВОДА ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ ГРАДА БЕОГРАДА

Завод за заштиту споменика културе града Београда, Београд, Београд, Доштански пут, Голубар Антонијевић 21, Стари град, око 1740.
 Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade, Lyceum of Doštan Anthonijević 21, Golubar Antonijević 21, Starograd, after 1740.

Завод за заштиту споменика културе града Београда, Београд, Рибњацима, Краљице Петре 18, Стари град, око 1907.
 Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade, Department Store, 18 Kraljica Petra Street, building engraver Oskar Amed, 1907.

Завод за заштиту споменика културе града Београда, Београд, Кућа Адријана Бели, Голуби 43, Звонч, 1800.
 Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade, House of Adriano Bely, 43 Golubi Street, Zvonch, 1800.

Завод за заштиту споменика културе града Београда, Београд, Арсенијевић, Три Калева Гласило 11, Врховинама 1, Стари град, архитектуре Петар и Бранко Костић, 1914.
 Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade, Arsenijević, 11 Tri Kaleva Glasilo, 11 Vrhovina 1, architect Peter and Branko Kostić, 1914.

Завод за заштиту споменика културе града Београда, Београд, Кућа Косте Миленијевић, Звонч 45, Стари град, архитекта Константин Јовановић, 1890.
 Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade, House of Kosta Milenićević, Zvonch 45, Starograd, architect Konstantin Jovanović, 1890.

Завод за заштиту споменика културе града Београда, Београд, ПРЗДЗ, Обилачница 2, Стари град, архитекта Божидар Петровић, 1937.
 Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade, PRZDZ Building, 2 Obilacnica, Starograd, architect Božidar Petrović, 1937.

прошлости, данас најчешће замењене униформношћу индустријске производње, а веома често и крајње ин-компатибилним решењима, која се не уклапају ни у стил целине здања ни у његову намену. Изложба је и подсећање на значај разноликости здања, у овом контексту врата, као симбола различитих култура, укуса,

личности и појава, које су чиниле, и данас чине, богатство Београда; као потребу да се сваки елемент једног здања – врата посебно – очува у својој комплетној оригиналности, јер само тако зграда задржава хомогену слику стилске целине; као опомену да треба данас, више но икада, посветити пажњу очувању свега што

ИРИНА СУБОТИЋ

обележава нашу бурну и несрећну прошлост, јер је тако мало остало белега на основу којих ми желимо да установимо, изградимо, сачувамо и покажемо наш идентитет као део европске цивилизације.

Завод за заштиту споменика културе града Београда је заслужио велику похвалу што је у свом окриљу конципирао једну наизглед једноставну, а у суштини тако комплексну тематску изложбу, која стимулише на акцију, освешћује случајног пролазника и чини га сачесником, било да је реч о позитивном или негативном примеру очуваности историјских обележја града – обичних улазних врата кроз која свакодневно пролазимо а тако ретко размишљамо о њиховом значењу и порукама које се из њих читају. Немогуће је замислити

да Завод за заштиту споменика културе града Београда неће издати каталог који би остао драгоцен документ ове манифестације, и који би, поред тога, трајно евидентирао, документовао, систематизовао и визуелно представио најзанимљивије примерке београдских врата, али се и заложиио за оне којима је потребна стручна заштита и интервенција. Целина би могла да буде и занимљив допринос туристичкој понуди нашег главног града.

Проф. др Ирина М. Суботић,
историчар уметности
Академија уметности у Новом Саду
irinasubotic@yahoo.com